

Als een paard
kan horen, kan het
ook luisteren....

Een paardenoor is een ingenieus staaltje techniek van Moeder Natuur. Maar wat als er oorproblemen zijn? En wat zijn de gevolgen van oordoppen? Dr. Ellen Roelfsema, universitair docent inwendige ziekten bij paarden, laat haar licht schijnen over het paardenoor.

TEKST: JUDITH HOUBEN | FOTO'S: ELLEN ROELFSEMA & ISTOCKPHOTO

Hij luisterde altijd perfect, maar de laatste tijd begint hij weer te puberen, lijkt het. In de wei komt hij niet meer aan-draiven als je hem roept en van je stemhulpen trekt hij zich ook al niets aan. O ja, hij vindt auto's opeens weer doodeng, net als in zijn jonge jaren. Hebben paarden ook een midlifecrisis, vraag je je af. Tegelijk twijfel je ook aan jezelf, ben je wel duidelijk genoeg voor hem? Zo stapelen de irritaties zich op. Maar stelt hij zich wel echt aan of speelt er iets anders?

Slechthorend?

Ellen Roelfsema, universitair docent inwendige ziekten van het Departement Gezondheidszorg Paard aan de Universiteit Utrecht, acht de kans groot dat het paard in dit voorbeeld slechthorend is. Een probleem dat vaker voorkomt dan we denken, omdat paarden dit zeer goed weten te camoufleren met hun andere zintuigen. "Normaal gesproken hebben paarden een uitstekend gehoor. Ze kunnen zelfs beter horen dan mensen", legt Roelfsema uit. Zowel bij lage als

hoge tonen winnen paarden het van ons. Ze kunnen moeiteloos geluiden waarnemen in een bereik van 14 Hz tot 25 kHz, terwijl het menselijk gehoor alleen tonen tussen de 20 Hz en 20 kHz registreert. Daarbij kan een paard zijn oren ook nog eens 180 graden draaien met behulp van maar liefst tien verschillende spieren per oor. Ter vergelijking: wij hebben maar drie spieren per oor.

Voor het prooidier paard is het van levensbelang om goede, mobiele oren te hebben. Hierdoor kan hij niet alleen geluid detecteren, maar ook zeer nauwkeurig de bron lokaliseren en identificeren. Paardenoren werken dus eigenlijk als een stel ideale richtmicrofoons, want het brein van een paard kan met speels gemak één specifiek geluid uit een kakofonie van omgevingslawaai filteren. Dankzij deze unieke anatomische eigenschap is het paard in staat zich volledig te concentreren op die ene geluidsbron om vervolgens vast te stellen wie of wat het geluid maakt.

Oudere paarden

Daarbij hebben paarden gemiddeld minder vaak oorproblemen dan andere gezelschapsdieren. Roelfsema: "Als een paard toch oorklachten heeft, dan zijn doofheid, (goedaardige) huidtumoren, parasieten, oorontsteking, aural plaque (oorschelpverhoorning), oorhematomen (bloedingen in de oorschelp), hersenaandoeningen en temporohyoid osteoarthropathy (aantasting van het oorgewrichtje) de meest voorkomende aandoeningen. Hoe vaak slechthorendheid voorkomt, is jammer genoeg nog niet bekend." Maar Roelfsema denkt dat het vooral bij wat oudere paarden meer voorkomt dan we tot

nu toe vermoeden. Daarom adviseert ze eigenaren bij twijfel een gehoortest. "Het paard krijgt dan een koptelefoon en elektroden op zijn hoofd. De test is dus hetzelfde als bij mensen. De meeste paarden vinden het niet onaangenaam. We laten een kliktoon horen en kijken via de elektroden of de geluidsgolven via het oor naar de hersenen gaan. Zo niet, dan is er ergens een blokkade en moeten we op zoek naar een mogelijke oorzaak."

Volledige doofheid is meestal niet te verhelpen. Roelfsema: "Een aantal oorzaken heeft te maken met het centrale zenuwstelsel (de hersenen, red.) en primaire doofheid is aangeboren."

Hier is meestal niets aan te doen. Maar een oorontsteking of bloeding is wel te verhelpen, mits je er snel een dierenarts bijhaalt. Als een paard minder goed hoort door een zogeheten erratische (of zwevende) kies bij het oor of een vreemd voorwerp in het oor is dat ook goed te behandelen.

Behandelen

Parasieten, zoals oormijt zijn zeer zeldzaam en zijn met medicijnen te behandelen. Een goedaardige huidtumor hoeft je in principe niet weg te laten halen, maar houd wel goed in de gaten of het groeit en niet in de weg gaat zitten. Een van de meest voorkomende klachten is oorschelpverhoorning: een huidafwijking die door bijtende insecten wordt overgebracht. Er is geen medicijn tegen, je kunt hooguit de oren tegen insecten beschermen met een vliegenkap. De diagnose 'temporohyoid osteoarthropathy' – een soort artrose (vervorming) van de botdelen in het middenoor – is vaak lastig te stellen, omdat de symptomen (een hangend oor,

OOK SLECHTHORENDE UNIVERSITEITSPAARDEN

Slechthorendheid bij paarden is een nog onbekend terrein, dat bleek ook uit het onderzoek ter ontwikkeling van de gehoortest. "Onder de gezonde paarden bleken ook paarden te zitten met een verminderd gehoor, waarbij dat vooraf niet gedacht werd. Achteraf konden sommige gedragingen van die paarden hiermee wel verklaard worden", vertelt Roelfsema.

FOTO: ELLEN ROELFSEMA

Oorscopie.

tranend oog of een scheef hoofd en evenwichtsproblemen) niet eenduidig zijn. Een stukje van het vervormde bot kan tijdens een operatie verwijderd worden. Je merkt dikwijls wel dat er iets mis is als er vuil uit het oor komt of als je paard opeens heftig reageert als je een halster omdoet of als hij veel schuurt en met zijn hoofd schudt.

Schoonmaken?

Na het lezen van deze waslijst van ellende is de neiging misschien groot om meteen de oren van je ►

HOUTKRULLEN EN GRASAAR IN OOR

Roelfsema: "In de praktijk krijgen we wel eens paarden binnen die een oorontsteking hebben als gevolg van houtkrullen of een grasaar in hun oor. Vooral als de oorschelp uitgeschoren is, komt vuil er makkelijker in. Gelukkig kunnen we dit eruit halen door met een camera op een scoop in het oor te kijken en vervolgens het vreemde voorwerp voorzichtig te verwijderen. Maar het zou natuurlijk beter zijn als mensen de oorschelp niet uitscheren en hooguit de oorschelp dubbelvouwen om de lange haarplukken die er dan uitsteken, af te knippen. Volgens de KNHS-reglementen mag je de oren bovendien niet meer uitscheren. Ga ook nooit vuil zelf uit het oor halen. Je kunt het alleen maar dieper richting trommelvlies duwen."

"Het paard krijgt een koptelefoon op en elektroden op zijn hoofd"

paard schoon te maken. "Niet doen", waarschuwt Roelfsema. Zo kan er juist meer vuil in komen en dan zou je de oren moeten laten schoonmaken door een dierenarts, maar dat is bij paarden een stuk lastiger dan bij mensen.

Oordoppen

Op wedstrijd willen ruiters wel eens oordoppen gebruiken om schrikachtige paarden beter in toom te houden. Naarmate de kwaliteit van de oorplug beter is, wordt het geluid tot wel tien decibel gedempt en dat kan natuurlijk fijn zijn op wedstrijd. Nadeel is dat resten van de watten in het oor achter kunnen

blijven. "Of je kunt aanwezig vuil in de oorschelp dieper het oor induwen met de oordoppen. Je moet ze dus heel voorzichtig in het oor doen en niet te diep", zegt Roelfsema.

Oornetjes

Oornetjes zullen voor het gehoor misschien geen gevolgen hebben, de onderlinge communicatie tussen paarden wordt wel bemoeilijkt als de oren bedekt zijn. Ook doofheid en slechthorendheid belemmeren de communicatie, maar hier is helaas vaak niets aan te doen. Denk bijvoorbeeld aan de American Paints met veel wit pigment in het gezicht. Hun doof-

DE KRACHT VAN HETZELFDE PARFUM

Het is bekend dat paarden al hun zintuigen uitstekend gebruiken. Roelfsema: "Als het gehoor minder wordt of als een paard doof is, moet hij zijn andere zintuigen beter gaan gebruiken. Kijk dus hoe je die kunt prikkelen." Een heel eenvoudige en praktische tip van Roelfsema hiervoor is: draag bij voorkeur geen parfum of altijd hetzelfde luchtje. "Je paard zal je herkennen aan je eigen vertrouwde geur en al van meters afstand ruiken dat je eraan komt. Zo zal hij minder schrikken."

Een paard kan zijn oren 180 graden draaien met behulp van maar liefst tien verschillende spieren per oor.

heid kan het gevolg zijn van een genetisch defect in de vacht- en oogkleur (blauwe ogen). Hetzelfde geldt voor het oudere slechthorende paard dat met het verstrijken van de jaren steeds minder gaat horen. Ook dit is een kwestie van accepteren, want er bestaan geen hoorapparaten voor paarden.

Gehoortest

Maar een gehoortest kun je wel laten uitvoeren bij de universiteit van Utrecht en Roelfsema beveelt dit ook aan. "Als je weet dat je paard slechthorend is, zul je hem beter begrijpen. Doordat je zijn veranderde gedrag begrijpt, blijft jullie band beter. Maar een hoortest komt ook de veiligheid ten goede. Een paard heeft twee goedwerkende oren nodig om de richting van het geluid te kunnen bepalen. Je weet na een hoortest dat hij bijvoorbeeld in het verkeer kan schrikken als een auto van achteren komt. Met als gevolg dat je zelf beter moet opletten en hem al even kunt waarschuwen door de auto te laten zien." Zo kun je ook met een doof of slechthorend paard een goede band opbouwen. ◀